

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права

Кафедра приватного права

Затверджено

Науково-методична рада ДПУ,

від ____ . 2023 № ____

Голова НМР _____ І.І. Шемелинець

Робоча програма
навчальної дисципліни
«Трудове право Європейського Союзу»
для підготовки здобувачів вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня денної форми навчання
галузь знань 08 «Право»
спеціальність 081 «Право»
освітньо-наукова програма: «Право»

Статус дисципліни: вибіркова

Ірпінь – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Трудове право Європейського Союзу» укладена на основі освітньо-наукової програми «Право» третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 081 «Право», затвердженої Вченою радою Університету _____ року, протокол № _____.

Укладачі: О.С. Костюченко, д.ю.н., професор,
професор кафедри приватного права

Гарант освітньої програми Ю.І. Аністратенко, д.ю.н., доцент,
професор кафедри публічного права

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено кафедрою приватного права від _____ 2023 р. № ____.

Завідувач кафедри І.В. Чеховська, д.ю.н., професор

Розглянуто і схвалено вченою радою Навчально-наукового інституту права від _____ 2023 р. № ____.

Голова вченої ради В.В. Топчій, д.ю.н., професор

Завідувач І.В. Качур к.б.н., доцент
навчально-методичного відділу

Реєстраційний № _____

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Передмова.....	4
2. Опис навчальної дисципліни.....	5
2.1. Компетентності і результати навчання.....	5
2.2. Пререквізити та постреквізити.....	6
2.3. Структура навчальної дисципліни.....	7
3. Програма навчальної дисципліни.....	12
4. Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.....	19
5. Засоби діагностики результатів навчання.....	23
6. Форми та питання поточного та підсумкового контролю.....	24
7. Рекомендована література.....	28
8. Лист моніторингу.....	30

1. ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Трудове право Європейського Союзу» належить до вибіркових дисциплін при підготовці здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 081 «Право» і освітньо-наукової програми «Право», за результатами вивчення якої у здобувачів формується система науково-теоретичних та практичних у сфері правового регулювання відносин у сфері праці відповідно до законодавства Європейського Союзу.

Метою навчальної дисципліни «Трудове право Європейського Союзу» є узагальнення та систематизація отриманих в процесі навчання знань, вмінь та навичок щодо змісту правових засобів охорони і захисту соціальних та трудових прав громадян за законодавством Європейського Союзу. Дати здобувачам освіти необхідні теоретичні знання та практичні навички самостійної роботи з нормативними актами щодо правового регулювання основних трудових та соціальних прав працюючих, соціальних гарантій та компенсацій, прав та обов'язки роботодавців, європейських стандартів у сфері праці. Сформувані вміння проводити порівняльно-правові дослідження охорони і захисту соціально-трудова прав.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити здобувачів з особливостями понятійного апарату у сфері охорони і захисту соціально-трудова прав у контексті європейського трудового права;
- навчити здобувачів застосовувати європейські стандарти для вирішення юридичних справ у сфері праці;
- сформувані навички самостійної роботи з європейським нормативними актами, зокрема Директивами ЄС та судовою практикою з метою вирішення юридичних справ;
- сформувані навички аргументації правової позиції для обстоювання інтересів клієнтів у вітчизняних судах та Європейському суді з прав людини;
- поглибити теоретичні знання у сфері правового регулювання соціально-трудова прав, зокрема на основі правових позицій Європейського суду з прав людини;
- поглибити вміння та навички наукового аналізу та викладу правової позиції за конкретними обставинами справи з урахуванням приписів європейського законодавства у сфері праці;
- сформувані стійкі дослідницькі навички при роботі із законодавством Європейського Союзу у сфері праці та соціально-трудова відносин;
- сформувані навички підготовки правових висновків, проєктів нормативно-правових актів та актів соціального партнерства за результатами аналізу європейського законодавства у сфері праці.

Методи навчання: логіко-графічного структурування, дедуктивний метод та методи абстрагування й узагальнення, формально-юридичний та порівняльно-правовий методи, теоретико-прогностичний. Також використовуються продуктивні методи навчання, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів: дискусії, бесіди, презентації, робота в малих групах, круглі столи, індивідуальна дослідницька робота.

Організація поточного та підсумкового контролю знань

Контроль роботи здобувача вищої освіти є необхідним компонентом навчального процесу, який має на меті визначення реального рівня професійної підготовки здобувача, а також надання необхідних рекомендацій, які будуть сприяти подальшому розвитку його творчої особистості. Об'єктами контролю є отримані здобувачами знання у процесі засвоєння матеріалу дисципліни на лекціях, семінарських заняттях, диспутах та під час виконання індивідуальних завдань. Логічним завершенням процесу контролю є процедура оцінювання отриманих здобувачем знань. Підсумковий контроль передбачає складання здобувачами екзамену.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС - 5	
Модулів - 3	Рік підготовки:
Змістових модулів - 2	2-й
Загальна кількість годин – 150	Семестр
	1-й
	Лекції
АП-22-6	26 год.
	Семінарські
	24 год.
	Лабораторні
	-
	Самостійна робота
	97 год.
	Індивід.-консультац. робота: 3 год.
Форма семестрового контролю: екзамен	

2.1. КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Компетентності	Результати навчання
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.
Здатність працювати в міжнародному контексті та адаптувати його у вітчизняне	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.
Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері права на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.

Здатність знаходити, контекстуалізувати та інтерпретувати значну кількість теоретичного та нормативного матеріалу.	Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.
Набуття глибоких, обґрунтованих фахових знань; детальні або дуже детальні знання спеціальної області дослідження в галузі права у поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної області дослідження.	
Здатність аналізувати методологічні проблеми загальної теорії права, галузевих юридичних наук.	
Здатність використовувати практичний досвід країн ЄС у вирішенні теоретичних та практичних проблем галузевих юридичних наук.	
Здатність до критичного аналізу знань та розуміння предметної області дослідження з оцінкою та синтезом нових комплексних ідей.	
Здатність виокремлювати, систематизувати та аналізувати актуальні проблеми, пов'язані з творенням, реалізацією та застосуванням права, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.	
Здатність здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.	
Здатність розробляти проекти нормативно-правових та правозастосовних актів, здійснювати експертну діяльність та надавати висновки спеціаліста у сфері права	

2.2. ПЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ

Переквзітами вивчення даної навчальної дисципліни є базові теоретичні та прикладні дисципліни, зокрема, дисципліни «Філософія правничої науки», «Теоретико-прикладні аспекти законотворення», «Актуальні проблеми трудового та соціального права», «Методологія приватного права».

Постреквзітами навчальної дисципліни є: «Актуальні проблеми адаптації національного законодавства до права ЄС», «Здійснення та захист права на соціальне забезпечення» та інші.

2.3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Академічна група АП-22-6

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Семінар. заняття (год.)	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ І						
Змістовий модуль 1. Загальна частина – 1,5 кредити 45 год. (Теми 1-3)						
Т.1	Трудове право Європейського Союзу як галузь європейського права	2	2	1	8	13
Т.2	Принципи трудового права Європейського Союзу	4	2	1	10	17
Т.3	Джерела трудового права Європейського Союзу	2	2	1	10	15
Всього по модулю:		8	6	3	28	45
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)						
МОДУЛЬ ІІ						
Змістовий модуль 2. Особлива частина – 3,5 кредити 105 год. (Теми 4-10)						
Т.4	Трудові правовідносини	4	4	-	12	20
Т.5	Соціальний діалог	4	4	-	12	20
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)						
Т.6	Робочий час та час відпочинку	2	2	-	10	14
Т.7	Оплата праці	2	2	-	10	14
Т.8	Безпека і гігієна праці на робочому місці	2	2	-	12	16
Т.9	Захист прав працівників	4	4	-	13	21
Всього по модулю:		18	18	-	69	105
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40хв.)						
Форма підсумкового контролю – екзамен						
Разом годин з курсу:		26	24	3	97	150

РЕЙТИНГ-ПЛАН

Денна форма навчання

Години	Тема	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	Вага оцінки (кількість балів)
2	Т1. Трудове право Європейського Союзу як галузь європейського права	Лекція	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	0
2	Т1. Трудове право Європейського Союзу як галузь європейського права	Семинар	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	2
1	Т1. Трудове право Європейського Союзу як галузь європейського права	Інд.роб	Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій	4
2	Т 2. Принципи трудового права Європейського Союзу	Лекція	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	0
2	Т 2. Принципи трудового права Європейського Союзу	Семинар	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	2
1	Т 2. Принципи трудового права Європейського Союзу	Інд.роб	Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій	3
2	Т 3. Джерела трудового права Європейського Союзу	Лекція	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та	0

			розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	
2	Т 3. Джерела трудового права Європейського Союзу	Семінар	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	2
1	Т 3. Джерела трудового права Європейського Союзу	Інд.роб	Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій	4
	Т 1-3	Поточний модульний контроль 1	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	5
Усього за модулем 1				22
4	Т 4. Трудові правовідносини	Лекція	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	0
4	Т 4. Трудові правовідносини	Семінар	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	2+2=4
4	Т 6. Соціальний діалог	Лекція	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і	0

			розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	
4	Т 6. Соціальний діалог	Семінар	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	2+2=4
	Т 4-5	Поточний модульний контроль 2	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	5
2	Т 6. Робочий час та час відпочинку	Лекція	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	0
2	Т 6. Робочий час та час відпочинку	Семінар	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	2
2	Т 7. Оплата праці	Лекція	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	0

2	Т 7. Оплата праці	Семінар	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	2
2	Т 8. Безпека і гігієна праці на робочому місці	Лекція	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	0
2	Т 8. Безпека і гігієна праці на робочому місці	Семінар	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	2
2	Т 9. Захист прав працівників	Лекція	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	0
2	Т 9. Захист прав працівників	Семінар	Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання, законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з врахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів.	2+2=4
	Т 6-9	Поточний модуль	Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії	5

		ний контроль 3	світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.	
	Усього за модулем 2			28
	Підсумковий модульний контроль - екзамен		Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.	50
	Усього за курсом			100

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль № 1.

Загальна частина

Тема 1. Трудове право Європейського Союзу як галузь європейського права

План лекційного заняття

1. Виникнення та формування трудового права ЄС
2. Правові норми, що ухвалюються в рамках ЄС
3. Інститути трудового права ЄС

План семінарського заняття

1. Засновницькі договори Європейського співтовариства як основа правового регулювання у сфері праці.
2. Модель трудового права ЄС.
3. Соціальна політика як складова трудового права ЄС.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Цілі Євросоюзу у сфері праці, заявлені в Маастрихтському договорі.
2. Підготуйте бібліографічний опис європейських стандартів у сфері праці.

Питання для самоконтролю

1. Право на працю в сучасних умовах розвитку держави, як економічне право людини.
2. Види трудових прав та їх правове забезпечення.
3. Характеристика відмінностей інститутів трудового права України та трудового права ЄС.
4. Сучасні виклики на ринку праці.

Індивідуально-консультаційна робота

Підготувати доповідь, есе, тези, аналітичний опис тощо на однією із запропонованих тем:

1. Нормативні властивості Директив Європейського Союзу.
2. Співвідношення європейського та міжнародного законодавства у сфері праці.
3. Система трудового права Європейського Союзу.
4. Європейське законодавство у сфері праці як система наднаціонального законодавства.
5. Особливості розвитку законодавства Європейського Союзу у сфері праці.

Рекомендована література:

[основна: 1, 3, 5; допоміжна: 2, 3-7, 10; інформаційні ресурси Інтернет: 1, 3-9; міжнародні видання: 1, 2, 6]

Тема 2. Принципи трудового права Європейського Союзу

План лекційного заняття

1. Загальні принципи права Європейського Союзу: принцип правової визначеності, пропорційності та субсидіарності, верховенства права та прямої дії, основоположні прав людини.
2. Галузеві принципи, що становлять засадничі положення законодавства про працю: свобода праці та заборона примусової праці, заборона дитячої праці, свобода об'єднань, право на ведення колективних переговорів, право на укладення колективних угод, рівність та заборона дискримінації, право на справедливі та безпечні умови праці, право на справедливу винагороду, право на гідне ставлення на роботі, принцип сприяння.
3. Принцип вільного руху працівників, заборона дискримінації за ознакою громадянства.
4. Принципи що забезпечують відносини соціального партнерства. Принцип обов'язкового інформування та консультування представників працівників.

План семінарського заняття

1. Характеристика загальних принципів права Європейського Союзу.
2. Характеристика та зміст галузевих принципів трудового права Європейського Союзу.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Зміст та значення принципу свобода праці.
2. Зміст та значення принципу заборони дискримінації.

3. Зміст принципів, що забезпечують реалізацію колективних прав працівників.
4. Зміст принципів, що забезпечують реалізацію права на працю.

Питання для самоконтролю

1. Принципи права ЄС, що забезпечують єдність правового регулювання.
2. Ключові ідеї реалізації права на працю в межах європейського співтовариства.
3. Рівність у трудовому прав ЄС як засада реалізації права на працю.
4. Охарактеризуйте зміст ідеї заборони дискримінації.
6. Ідея заборони примусової праці як ключова ідея у трудовому праві Європейського Союзу.

Індивідуально-консультаційна робота

Підготувати доповідь, есе, тези, аналітичний опис тощо на однією із запропонованих тем:

1. Принцип правової визначеності у системі принципів трудового права.
2. Верховенство права та його реалізація у сфері праці.
3. Дискримінація як негативне явище в процесі реалізації громадянами права на працю.
4. Охорона праці як система заходів щодо збереження життя й здоров'я працівників.
5. Заборона рабства, підневільного стану, примусової праці у контексті європейського законодавства.

Рекомендована література

[основна: 1, 3, 5; допоміжна: 1, 3-6, 8, 9; інформаційні ресурси Інтернет: 1-6; міжнародні видання: 1-4]

Тема 3. Джерела трудового права Європейського Союзу

План лекційного заняття

1. Система джерел права Європейського Союзу.
2. Хартія Європейського Союзу про основоположні права.
3. Міжнародні акти у системі джерел трудового права Європейського Союзу.
4. Принципи права Європейського Союзу як джерела трудового права.
5. Нормативно-правові акти органів Європейського Союзу.

План семінарського заняття

1. Директиви Європейського Союзу у сфері праці як складова трудового законодавства.
2. Роль актів м'якого права у регулюванні відносин у сфері праці.
3. Локальні акти та їх роль у регулюванні трудових відносин.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Рішення Європейського Суду з прав людини як джерела трудового права.
2. Інструменти м'якого права Європейського Союзу у сфері праці.
3. Акти соціального партнерства.

Питання для самоконтролю

1. Які види нормативно-правових актів належать до системи джерел права Європейського Союзу.
2. Як основні права закріплено у Хартії Європейського Союзу про основоположні права.
3. Компетенція та повноваження суб'єктів правотворчості у Європейському Союзі.
4. Значення актів м'якого права у регулюванні соціально-трудова відносин в межах Європейського Союзу.
5. Які локальні акти у сфері праці діють в межах Європейського Союзу.

Індивідуально-консультаційна робота

Підготувати доповідь, есе, тези, аналітичний опис тощо на однією із запропонованих тем:

1. Роль Зеленої книги «Європейська соціальна політика: альтернатива для Союзу» 1993 р. у регулюванні соціально-трудова відносин в межах ЄС.
2. Роль Зеленої книги «Партнерство для нової організації праці» 1993 р. у регулюванні соціально-трудова відносин в межах ЄС.
3. Роль Зеленої книги «Життя та праця і інформаційному суспільстві: людина перш за все» 1996 р. у регулюванні соціально-трудова відносин в межах ЄС.
4. Роль Зеленої книги «Сприяння європейській структурі корпоративної соціальної відповідальності» 2001 р. у регулюванні соціально-трудова відносин в межах ЄС.

5. Роль Зеленої книги «Рівність та недискримінація в розширеному Європейському Союзі» 2004 р. у регулюванні соціально-трудових відносин в межах ЄС.

6. Роль Зеленої книги «Поліпшення психологічного здоров'я населення – на шляху до стратегії психологічного здоров'я для Європейського Союзу» 2005 р. у регулюванні соціально-трудових відносин в межах ЄС.

7. Роль Зеленої книги «Модернізація трудового права на зустріч виклика XXI століття» 2006 р. у регулюванні соціально-трудових відносин в межах ЄС.

8. Роль Зеленої книги «Про робочу силу для системи охорони здоров'я» 2008 р. у регулюванні соціально-трудових відносин в межах ЄС.

9. Роль зеленої книги «Модернізація директиви про визнання професійної кваліфікації» 2011 р. у регулюванні соціально-трудових відносин в межах ЄС.

Рекомендована література

[основна: 4- 5; допоміжна: 6- 9; інформаційні ресурси Інтернет: 5-9; міжнародні видання: 1, 2, 4, 5]

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль № 2.

Особлива частина

Тема 4. Трудове правовідносини

План лекційного заняття

1. Реалізація права на працю у трудових правовідносинах.
2. Правові умови трудової мобільності в межах Європейського Союзу.
3. Працевлаштування за трудовим договором.
4. Гарантії при припинення трудових правовідносин.

План семінарського заняття

1. Правові умови реалізації права на працю. Форми зайнятості.
2. Зміст трудового договору.
3. Попередження про звільнення. Гарантії працівників при припиненні трудового договору.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Правове регулювання праці працівників похилого віку.
2. Правові умови реалізації права на працю працівниками-мігрантами.
3. Займана праця (аутстафінг).

Питання для самоконтролю

1. Організаційно-правові форми реалізації права на працю.
2. Правові засади трудової мобільності в межах Європейського Союзу.
3. Укладення трудового договору.
4. Обов'язкові та додаткові умови трудового договору.
5. Гарантії громадян при укладенні та припиненні трудового договору.

Рекомендована література

[основна: 1-5 допоміжна: 2-6, 9; інформаційні ресурси Інтернет: 7-9; міжнародні видання: 1-3, 5-6]

Тема 5. Соціальний діалог

План лекційного заняття

1. Соціальний діалог та його значення у регулюванні відносин у сфері праці.
2. Колективні переговори та порядок їх ведення.
3. Укладення колективних угод (договорів).
4. Право на інформацію в межах реалізації соціального діалогу.
5. Сфера дії колективних угод та договорів

План семінарського заняття

1. Учасники соціального діалогу: права та обов'язки.
2. Роль колективних угод і договорів у регулюванні трудових правовідносин.
3. Принцип добросовісності у колективних переговорах.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Створення представницького органу працівників.
2. Правове регулювання об'єднання у профспілки.
3. Рівні ведення колективних переговорів.

Питання для самоконтролю

1. Правові засади організації соціального діалогу.
2. Суб'єкти соціального діалогу.
3. Права та обов'язки суб'єктів соціального діалогу.
4. Принципи організації соціального діалогу.
5. Реалізація колективних прав працівників в процесі соціального діалогу.

Рекомендована література

[основна: 3-5; допоміжна: 1-2, 3; інформаційні ресурси Інтернет: 4-9; міжнародні видання: 1, 3, 5, 6]

Тема 6. Робочий час та час відпочинку

План лекційного заняття

1. Поняття робочого часу за законодавством Європейського Союзу.
2. Види робочого часу.
3. Час відпочинку за законодавством Європейського Союзу.
4. Види часу відпочинку у європейському трудовому праві.

План практичного заняття

1. Міра праці за законодавством Європейського Союзу.
2. Єдність і диференціація робочого часу та часу відпочинку у трудовому законодавстві Європейського Союзу.
3. Європейські стандарти часу відпочинку працівників.
4. Дискусійні аспекти регулювання робочого часу на рівні ЄС щодо правової характеристики часу очікування працівника на виконання роботи чи виклику роботодавця.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Основні умови організації робочого часу відповідно до Директиви ЄС 2203/88/ЄС про деякі аспекти організації робочого часу від 04.11.2003 р.
2. Основні положення Директиви ЄС 2203/88/ЄС про деякі аспекти організації робочого часу від 04.11.2003 р. щодо мінімальних вимог до безпеки й охорони здоров'я у сфері організації робочого часу.
3. Нормативні обмеження тривалості робочого часу за законодавством Європейського Союзу.
4. Трудовий договір з нефіксованим робочим часом (нульовим робочим часом).

Питання для самоконтролю

1. Норма тривалості робочого часу.
2. Мінімальні стандарти часу відпочинку.
3. Регулювання організації праці на локальному рівні підприємства, установи, організації.
4. Організація робочого часу окремих категорій працівників (моряків, авіаторів, перевізників, залізничників).
5. Зобов'язання держави-члена Європейського Союзу щодо забезпечення регулювання робочого часу та час відпочинку працівників.

Рекомендована література

[основна: 3-5; допоміжна: 1-3, 9; інформаційні ресурси Інтернет: 3-9; міжнародні видання: 1, 3, 5, 6]

Тема 7. Оплата праці

План лекційного заняття

1. Поняття оплати праці за законодавством Європейського Союзу.
2. Справедлива винагорода за працю.
3. Мінімальна заробітна плата як базова умова організації оплати праці.

4. Принципи організації оплати праці.

План практичного заняття

1. Заробітна плата та її структура за законодавством Європейського Союзу.
2. Проблеми вітчизняного законодавства, що викладені у пілотному Рішенні ЄСПЛ «Юрій Миколайович Іванов проти України» (Заява № 40450/04) Страсбург, 15 жовтня 2009 року Остаточне 15/01/2010.
3. Заборона будь-якої дискримінації у сфері оплати праці.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Аналіз пілотного Рішення ЄСПЛ «Юрій Миколайович Іванов проти України» (Заява № 40450/04) Страсбург, 15 жовтня 2009 року Остаточне 15/01/2010.
2. Умови оплати праці жінок та чоловіків за європейськими стандартами.
3. Нормативні умови закріплені у Директиві ЄС 2006/54/ЄС щодо захисту працівників від дискримінації у оплаті праці працівників.
4. Нормативний вплив актів соціального партнерства у сфері оплати праці.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте принцип за рівну працю рівна оплата.
2. Складові заробітної плати за європейським трудовим законодавством.
3. Зобов'язання держави-члена Європейського Союзу щодо забезпечення стандартів в оплаті праці у національному законодавстві.
4. Акти м'якого права щодо регулювання оплати праці працівників.
5. Права працівників щодо оплати праці відповідно до Хартії Європейського Союзу про основоположні права.

Рекомендована література

[основна: 1, 3, 5; допоміжна: 1-2, 9; інформаційні ресурси Інтернет: 1, 2, 3-5, 9; міжнародні видання: 1-6]

Тема 8. Безпека і гігієна праці на робочому місці

План лекційного заняття

1. Поняття безпеки і гігієни праці за європейським законодавством.
2. Спеціальна оцінка умов праці на робочому місці.
3. Рамкова Директива з безпеки і гігієни праці на робочому місці.
4. Індивідуальні Директиви з безпеки і гігієни праці на робочому місці.
5. Роль інспекції з праці у забезпечення охорони праці працівників.

План практичного заняття

1. Сфера дії Директиви ЄС 89/391/ЄЕС про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі від 12.06.1989 р.
2. Ризик-орієнтований підхід до організації безпеки і гігієни праці на робочому місці.
3. Проблематика стресу на роботі та умови його попередження.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Правові умови організації охорони праці за законодавство Європейського Союзу.
2. Характеристика Директив Європейського Союзу щодо забезпечення безпеки і гігієни праці на робочому місці.
3. Реалізація заходів з охорони праці щодо захисту працівників та запобігання професійних ризиків.
4. Інспекція праці: повноваження та компетенція.

Питання для самоконтролю

1. Безпека і гігієна праці як необхідна умови організації праці за трудовим договором.
2. Права та обов'язки основних суб'єктів трудового права.
3. Нагляд і контроль за забезпеченням безпеки і гігієни праці на робочому місці.
4. Основні обов'язки роботодавця відповідно до Директиви ЄС 89/391/ЄЕС про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі.
5. Зобов'язання роботодавця щодо оцінки ризиків з безпеки праці.

Рекомендована література

[основна: 1-5; допоміжна: 2, 9; інформаційні ресурси Інтернет: 1, 2, 5-9; міжнародні видання: 1, 3-6]

Тема 9. Захист прав працівників

План лекційного заняття

1. Захист прав працівників та його види.
2. Поняття судового захисту та його роль у системі захисту прав працівників.
3. Захист індивідуальних та колективних прав працівників.
4. Захист соціально-трудова прав у Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ).

План практичного заняття

1. Співвідношення індивідуальних та колективних прав працівників.
2. Види захисту прав працівника.
3. Практика ЄСПЛ щодо захисту соціально-трудова прав працівників.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Визначення в рамках порушень яких статей Конвенції про захист прав і основоположних свобод (04.11.1950р.) ЄСПЛ розглядає порушення трудових та соціальних прав громадян.
2. Бібліографічний опис судової практики з розгляду однієї з категорій справ у сфері захисту трудових та соціальних прав громадян.

Питання для самоконтролю

1. Строки на звернення до суду для захисту порушеного трудового права.
2. Адміністративна юрисдикції при здійсненні захисту трудових та соціальних прав громадян.
3. Правові підходи щодо захисту прав працівників у Європейському Союзі.
4. Хто виступає сторонами у спорі, який розглядається ЄСПЛ.
5. У чому полягає значення практики ЄСПЛ при захисті соціально-трудова прав у вітчизняних судах.

Рекомендована література

[основна: 1-5; допоміжна: 1-2, 3-6, 9; інформаційні ресурси Інтернет: 1, 2, 3, 5-9; міжнародні видання: 1-6]

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Критерії оцінювання (денна форма навчання)

Розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати на семінарському або практичному занятті, представлено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Розподіл балів за семінарське (практичне) заняття

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі дав відповіді на всі питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки	2
Оцінюється робота здобувача, який в основному розкрив зміст теоретичних питань або переконливо аргументує свою позицію у вирішенні практичного завдання. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки	1,5
Оцінюється робота здобувача, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання або вирішив практичне завдання по суті (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання	1

Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі теоретичні питання або практичні завдання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі	0
---	---

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, повинен включати обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE (максимально до 5 балів).

Виконання самостійної роботи, як правило, оцінюється під час проведення контактної заняття у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться письмово.

Таблиця 4.2

Розподіл балів за різні види завдань в межах контрольної роботи

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
	Денна ф.н.
Теоретичні питання або практичне завдання	4
Тестовий блок	1
Всього	5

Критерії оцінювання індивідуальної роботи

У робочій програмі до тем 1-3 зазначено форму виконання індивідуального завдання та пропонується орієнтовний перелік тем для його виконання. За кожною темою індивідуальна робота оцінюється у 3 б.

Індивідуальна робота може виконуватись у формі доповіді (есе, тез, аналітичний опис). Структура доповіді передбачає актуальність проблематики; мету доповіді; методи та результати і висновки. Доповідь має супроводжуватись презентацією. Обсяг доповіді до 10 стор. тексту.

Таблиця 4.3

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Кількість балів	Критерії оцінювання
3 3x3=9	Послідовність, логічність написання реферату, а також підготовка презентації та, відповідно, її захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
2 від 1 до 8	Послідовність, логічність виконання індивідуальної роботи, але без презентації.
0	Не підготовлено доповідь, реферат, есе тощо з жодної теми.

Таблиця 4.4

Відповідність підсумкової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ЄКТС

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
			Екзамен, курсова робота, практика	Залік
90-100	A	відмінно	відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	добре	

70-79	C	добре		
60-69	D	задовільно		задовільно
50-59	E	достатньо		
35-49	FX	незадовільно можливістю повторного складання	3	незадовільно
0-34	F	незадовільно обов'язковим повторним вивченням курсу	3	

Результати складання екзамену оцінюються і вносяться у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни «Трудове право Європейського Союзу» використовуються наступні засоби оцінювання:

- екзамен;
- тести;
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE ДПУ;
- аналітичні описи (звіти), реферати, есе;
- презентації та виступи на наукових заходах;
- кейси та ситуаційні вправи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. ФОРМИ ТА ПИТАННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль - контрольні заходи, які здійснюються впродовж модуля з метою оцінювання рівня навчальних досягнень здобувача вищої освіти. Основна мета поточного контролю - забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами вищої освіти; перевірка готовності сприйняття здобувачами навчального матеріалу дисципліни, оцінювання досягнених ними програмних результатів навчання, управління їх навчальною мотивацією.

Форми поточного контролю (контрольних заходів):

- 1) модульні (а) контрольні(а) роботи(а);
- 2) письмові, усні опитування на семінарських та практичних заняттях;
- 3) есе за темою індивідуального завдання;
- 4) реферат, стаття за темою індивідуального завдання;
- 5) презентація за темою індивідуального завдання;
- б) кейси та ситуаційні завдання;
- 7) тестування за темами;

В процесі поточного контролю оцінюється СРС над досліджуваним матеріалом: повнота виконання завдань, рівень засвоєння навчальних матеріалів та окремих розділів навчальної дисципліни, робота з додатковою літературою, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи тощо.

Семестровий модуль завершується модульною контрольною роботою (МКР). Модульні(а) контрольні(а) роботи(а) є обов'язковою формою поточного контролю. Модульна контрольна робота може виконуватися від руки або друком на комп'ютері.

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни проводиться після завершення її вивчення з метою встановлення досягнення здобувачем вищої освіти заявлених результатів навчання і оцінювання рівня цих досягнень. Форма підсумкового контролю з дисципліни - екзамен.

6.1. Перелік питань до поточного контролю 1

1. Основні права людини у сфері праці, право на працю як ключове з них.
2. Поняття та характеристика захисту трудових прав.
3. Особливості правового регулювання праці відповідно до законодавства Європейського Союзу.
4. Характеристика принципів європейського трудового права.
5. Міжнародні правові акти про працю як джерела трудового права Європейського СОюзу.
6. Локальні нормативно-правові акти: поняття, види, особливості.
7. Роль практики ЄСПЛ в удосконаленні, тлумаченні і застосуванні законодавства про працю.
8. Охарактеризуйте загальне і спеціальне законодавство про працю в межах Європейського Союзу.
9. Акти м'якого права ЄС та їх вплив на регулювання трудових правовідносин.
10. Співвідношення європейського та національного законодавства у регулювання трудових правовідносин в державах-членах ЄС.

6.2. Перелік питань до поточного контролю 2

1. Свобода руху робочої сили в рамках Європейського Союзу.
2. Трудові правовідносини як форма реалізації права на працю.
3. Організаційно-правові форми реалізації права на працю.
4. Основні права та обов'язки працівника за європейським трудовим законодавством.
5. Відповідальність роботодавця в трудових відносинах в межах Європейського Союзу.
6. Заборона дискримінація у необхідні умови організації праці у європейському співтоваристві.
7. Примусова праця та її заборона. Правова кваліфікація видів примусової праці.
8. Захист персональних даних працівників.
9. Гендерна рівність у нормативних актах Європейського Союзу.
10. Право на страйк та його правове регулювання.
11. Колективні переговори та основні принципи соціального діалогу.
12. Свобода об'єднання та право ведення колективних переговорів.
13. Міра праці для працівників за європейським трудовим законодавством.
14. Класифікація часу відпочинку за законодавством Європейського Союзу.

6.3. Перелік питань до поточного контролю 3

1. Відповідальність за порушення законодавства про безпеку і гігієну праці відповідно до європейського трудового законодавства.
2. Державний нагляд та громадський контроль за додержанням законодавства про безпеку і гігієну праці.
3. Порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).
4. Особливості захисту трудових прав громадян в Європейському Суді з прав людини.
5. Значення скорочення робочого часу для окремих категорій працівників.
6. Заробітна плата та форми її виплати.
7. Особливості заповнення формуляру заяви, що подається до Європейського суду з прав людини.
8. Правовий зміст права на рівну оплату праці.
9. Права та обов'язки основних суб'єктів трудового права у сфері безпеки і гігієни праці на робочому місці.
10. Локальний рівень регулювання оплати праці в межах Європейського Союзу.

6.4. Перелік питань до екзамену

1. Охарактеризуйте трудові права як об'єкт охорони та захисту .
2. Охарактеризуйте соціальні права громадян за трудовим європейським законодавством та міжнародними соціальним стандартами як об'єкт охорони і захисту.
3. Охарактеризуйте трудове право Європейського Союзу як галузь права.
4. Охарактеризуйте ключові правові ідеї закладені у європейському трудовому законодавстві.

5. Охарактеризуйте зміст трудових правовідносин у розуміння європейського законодавства.
6. Охарактеризуйте специфіку соціального діалогу в межах Європейського Союзу.
7. Охарактеризуйте суть та значення видів судової практики щодо захисту соціальних та трудових прав.
8. Розкрийте роль держави-члена ЄС щодо правового забезпечення організації праці за трудовими стандартами ЄС.
9. Розкрийте зміст безпеки і гігієни праці на робочому місці відповідно до приписів Директив Європейського Союзу.
10. Охарактеризуйте поняття справедливої винагороди за працю.
11. Розкрийте сутність та зміст діяльності Інспекції праці.
12. Розкрийте зміст та значення співвідношення робочого часу та часу відпочинку працівників.
13. Правові наслідки незаконного звільнення за трудовим законодавством Європейського Союзу.
14. Охарактеризуйте зміст юрисдикційних форм захисту соціально-трудова прав в межах Європейського Союзу.
15. Розкрийте зміст і значення неюрисдикційних форм захисту соціально-трудова прав в межах Європейського Союзу.
16. Захист прав працівників при масовому вивільненні працівників.
17. Захист прав працівників у разі банкрутства роботодавця.
18. Принцип рівності у трудовому праві Європейського Союзу.
19. Виробнича демократія за європейським законодавством.
20. Розкрийте особливості судового захисту соціально-трудова прав в ЄСПЛ.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: 2022. 376 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/07/27/Trudove.pravo.Ukrayiny.26.07.2022.pdf>
2. Актуальні теоретичні та практичні проблеми відшкодування моральної шкоди потерпілим працівникам від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань : монографія / за наук. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Юрайт, 2022. 272 с.
3. Костюченко О.Є. Реалізація соціального призначення трудового права. монографія. Харків: Право, 2018. 392 с.
4. Бурак В.Я. Правовий механізм захисту трудових прав та законних інтересів працівників: монографія. Львів: Львівський нац. ун-тет ім. Івана Франка, 2021. 440 с.
5. Рим О. М. Трудове право Європейського Союзу: монографія. Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2020. 596 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/Trudovoye-pravo-ES.pdf

Допоміжна:

1. Бонтлаб В. В. Проблеми теорії та практики нормативно-правового регулювання вирішення трудових спорів (конфліктів) : монографія. Київ : Вид-во «ПВГОІ «Видавництво «Людмила». 2019. 420 с.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 11: Трудове право / ред. кол. С.М. Прилипко (голова), М.І. Іншин (заст. голови), О.М. Ярошенко та ін.; Нац. акад. прав. наук України; ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. н-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 776 с.
3. Європейська соціальна хартія (переглянута) : від 03.05.1996. Офіц. вісн. України. 2006. № 40. Ст. 2660.
4. Загальна декларація прав людини : від 10.12.1948. Офіц. вісн. України. 2008. № 93. Ст. 3103.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950. Голос України. 2001. 10 січ. (№ 3).
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Вісник Конституційного суду України. 2006. № 4. С. 72-80.

7 Питання заборони та протидії дискримінації: методичні рекомендації для юристів. упорядник: Г. Христова, к. ю. н., доц. Київ. Рада Європи. URL: <https://rm.coe.int/16803040d8>.

8. Посібник з європейського антидискримінаційного права / Агенція Європейського Союзу з питань основоположних прав, Рада Європи. Київ. URL: https://www.echr.coe.int/documents/handbook_non_discr_iaw_ukr.pdf.

9. Рекомендації для українських органів державного управління щодо наближення до права ЄС. URL: https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/legal_approximation_guidelines_ukr_new.pdf

10. Фурманюк В. В. Трудове право в системі права Європейського Союзу. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8375/Chasopys%20180-185.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua>

2. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

3. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

4. Google Академія. URL: <https://scholar.google.com.ua/?hl=uk>

5. Сайт Європейського суду з прав людини. URL:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22%3A%22UKR%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22JUDGMENTS%22%2C%22DECISIONS%22%7D>

6. European Commission. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/portal/page/portal/eurostat/home>

7. EUR-Lex Access to European Union law. URL: <http://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties.html>

8. Council of Europe. URL: <http://www.coe.int/en/web/conventions/home>

9. European Union. URL: https://europa.eu/european-union/index_en

Міжнародні видання:

1. Glossary of labour law and industrial relations (with special reference to the European Union). International Labour Office. Geneva. 2005. 278 p.

2. Labour law. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=157&langId=en>

3. The scope of EU labour law. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/658181/IPOL_IDA\(2020\)658181_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/658181/IPOL_IDA(2020)658181_EN.pdf)

4. European labour law and the EU Charter of Fundamental Rights. URL: <https://www.etui.org/sites/default/files/EuropeanLabourLawShort%20Web%20version.pdf>

5. Labor Law in Europe. URL: <https://www.ritsumei.ac.jp/acd/cg/law/lex/rlr20/Manfred101.pdf>

6. Regulating the employment relationship in Europe: a guide to Recommendation №. 198. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_dialogue/@dialogue/documents/publication/wcms_209280.pdf

